

Курортна пригода

Віктор Петров (Домонтович)

Він увійшов до купе і поклав свою валізку на полицю. За спиною почув гнучкий і співучий голос.

– Чи не в цьому купе дванадцяте місце?

Він повернувся. В дверях на порозі стояла молода жінка. Маленька голівка на тонкій шиї. Стрункі ноги в фільдеперсових панчохах кольору беж.

З вишуканою люб'язністю він відповів:

– Тут! Прошу! Верхня полиця!

ї показав рукою на свободну полицю вгорі.

Побіжно глянувши, вона рішуче заявила: Верхня? Цього не може бути!

Вона категорично заперечувала можливість чогось подібного.

– Я ж ясно сказала касирові на міській станції, щоб він мені дав нижню полицю!

Вона підкреслила:

– Тільки нижню!

Він співчутливо посміхнувся їй і розвів руками:

– Що робити? Так є! Це, можливо, фатальна помилка, яка трапилася, але все ж таки воно так є: дванадцяте місце вгорі! Прошу, – сказав він, — подивіться самі. Дивіться на ці бічні нумери! – запропонував він: – Верхні полиці мають завжди чітні номери, а нижні полиці – нечітні. Рахунок починається з першої нижньої, – чемно пояснив їй громадянин.

Вона ображено, навіть трохи схвильовано, з притиском сказала:

– Усе це може бути саме так, як оце ви кажете. Я не хочу з вами сперечатися з цього приводу, алеж я цілком ясно сказала касирові, що на верхній полиці я не звикла їздити. В не люблю. Здається, він міг би зрозуміти, що це невігідно.

Вона розгублено дивилася на пасажирів в купе. Вона була безпорадна й шукала співчуття. Вона потребувала підтримки.

З сподіванкою, яка не здавалась їй марною, вона нерішуче попрохала:

– Можливо, хтонебудь згодився б помінятися зі мною місцями?

Мовчання! Мовчання терпке, як молоде вино, глухе, як ніч.

Він бачив, як згасла надія в її очах. і тоді з готовістю, яка межувала з самопожертвою, з відданістю, що переходила в самозречення, він запропонував:

– Гаразд! Займіть моє місце!

– А ви моє? спитала вона, прагнучи внести ясність в ситуацію. Вона любила ясність в речах, подіях, вчинках.

– А я ваше!

Вона зідхнула з почуттям внутрішнього полегшення.

Вона здібна була оцінити його подвиг, хоч обставина, що він стояв проти світла, й заважала їй розглянути його як слід. Та все ж таки вона бачила його новий бездоганно

випрасуваний коверкотовий костюм, червоно-брунатні черевики з товстими ясножовтими підметками, ясну сорочку й ефектну барвисту краватку.

Уся його поведінка свідчила, що вона мала справу з культурною й вихованою людиною. Хто він міг бути?.. Кіноартист? Можливо!.. Старший бухгалтер якої-небудь особливо високовідповідальної установи? Не виключено й це!.. Гросмайстер, що здобув собі одне з перших місць на останньому всесоюзному конкурсі шахматистів? Це припущення виглядало якнайправдоподібніше, хоч не виключена була також можливість, що це молодий і вчора ще нікому не знаний стахановець, кривоносовець, який місяць тому встановив світовий рекорд з видобутку вугілля, кількості вироблених консервних бляшанок, пошитих черевиків і тепер, овіяний подувом світової слави, їде відпочити на якийсь-небудь наркоматівський або циківський курорт.

З щирою відданістю вона подякувала йому. Вона бачила перед собою продовгасте обличчя, перекреслене прямою смугою густих брів, важку нижню щелепу, вузький упертий рот.

Жити знов було весело й приємно. Життя знов ставало варте того, щоб з нього радіти й тішитись.

Тим часом два носії працювито тягали й розподіляли по сітках, під полицями й над полицями скрізь у купе численні її валізи й картонки. Кількість її багажу імпонувала. Було видно, що ця мила й цікава жінка збиралася справити враження на курортну публіку своїми сукнями.

Стомлена пережитими хвилюваннями, відпустивши носіїв, вона, нарешті, присіла в кутку коло вікна, відкрила свою торбинку і, дивлячись у люстерко, припудрила ніс.

– Я вам безмежно вдячна, – звернулася вона до нового свого знайомого: – Ви просто не можете уявити собі, як в не люблю їздити на верхній полиці. Їхати на другій полиці вгорі це вже заздалегідь зіпсувати собі подорож. Ви мій рятівник. Ви куди їдете?

Він уважно подивився на неї, подумав і тоді, немов роблячи несподіване для самого себе відкриття, впевнено сказав:

– Я?.. Куди я їду?.. Я їду в Кисловодськ.

Вона спахнула й розжеврілась, як дівчинка.

– Алеж це чудесно!

В її палкому захопленні була наївна щирість. Її дитяча ніжність приваблювала, як нездійснена обіцянка. Вона розсміялась прозоро й ясно:

– То значить ми з вами попутники! Я теж їду до Кисповодська Але вперше! – зідхнула вона.

Її сповнював жаль. Її бентежила перспектива ускладнень, Її лякала далека путь залізницею. А ця пересадка в Мінводах?! Окрім того, вона їде по курсовці, треба шукати кімнату. До того у неї серце. Таке дуже щось аж надто вчене, латинське чи що. Одне слово доктор їй записав на папірці. усе, що й як. Вона потім йому покаже.

– Щодо мене, то я не в перше! – заспокоїв він її: – Я буду вашим чичероне, Ви можете цілком на мене покластися!

– Справді? – зраділа вона.

– О, поза сумнівом!

Попутник!.. В дорозі це магічне слово, що діє, як дотик чарівної палички, яким одмикають двері до схованих скарбів. Усе починається відразу, з першого погляду, розкриваючись у перших паростках мимохідь кинених слів першої випадкової зустрічі.

Ввечорі пішли разом обідати. Сяло багряне сонце. Вагон-ресторан зберігав ритуальну урочистість прямого потягу "Баку-Шепетівка". Столики були накриті білими скатертями. З кришталю ваз звисали стиглі грона винограду й марило солодке золото коштовних груш. Вгорі під стелею вагона беззгучно крутився червонодеревний лякований пропелер вентилятора. Цитринові фіранки стерегли супокій розсіяного світла. За скляною перегородкою в другій половині вагону обідали інтуристи. Люди іншого, забороненого, незнамого світу. Вони здавались дивовижними й загадовими. Присутність їх приємно лоскотала нерви. Вона раз-у-раз з цікавістю позирала в їх бік.

Випила чарку горілки. Це було цілком досить з неї, щоб почути себе в радісному настрої, піднесено збудженою, й щоб веселий легкий туман рожевою хмаринкою огорнув її мозок. Вона в захопленні кокетувала з своїм супутником. Багато й безтурботно сміялась. Через стіл простягла йому долоню для поцілунка.

Новий знайомий був блискучий оповідач, розважливий і невтомний співрозмовник; він знав десятки історій про смішні й надзвичайні пригоди, сотні цікавих анекдот, і при цьому не був ні бридливий, ані одноманітний. Ні краплі банальности; нічого, що робило б його й найменше вульгарним!..

При кінці обіду їй здавалось, що вона була знайома з ним протягом багатьох, багатьох років.

Повертались. Потяг нісся по безмежному степу, як дикий незгнуданий кінь. Треба було переходити з вагону до вагону. Знизу під ногами в мигтінні піску, гальки, глини, зникаючих шпал раптом розкривалась безодня. Треба було наважитись переступити через черкання широких металевих площин. Хололо серце, в серці з'явилась непевність. Відстань між поруччам здавалась недосяжною. В очі зазірала погроза небезпеки.

Вона озиралась назад. Він ішов за нею з пляшками нарзану. Він підхоплював її. В почутті підтримки міцної чоловічої руки зникла тривога. Всередині прокидалось враження лету, дивовижної безвантажности, остаточної звільнености від усього.

Їй сподобалася ця несподівано сподівана гра: відчуття безодні в гуркоті й дзеленчанні порожнього простору між вагонами; мить, коли вона переступала через провалля й він підхоплював її, – і тоді в вузькій металевій коробці вагонового тамбуру уста торкаються уст.

Ніч. Поїзд мчить через степи Донбасу. Гірлянди далеких вогнів оперезують обрії. Гарячий сухий вітер ллється в одчинене вікно й гойдає знебарвлену ніччю фіранку. В синіх глибинах пітьми іноді несподівано спалахує біле полум'я. Це з домн випускають розпавлену рідину палаючого металу.

Вони стояли в коридорі коло вікна, щільно прильнувши один до одного. Пили густе вино ночі. Потім прийшов світанок. Росою в ранкових променях сонця сріблівся

полинь.

Їй захотілось лягти, але вона не змогла заснути. Лежала з відкритими очима. В стомленому мозку пропливали невиразні уривчасті образи, спомини про цю довгу й одночасно коротку путь через порожнечу між вагонами, про дотик уст, про анфіляди далеких вогнів в густій чорноті нічного степу, про подув сухого вітру в широкій рамі вікна.

Вдень у купе йшли жваві розмови про курорти, про Сочі, про пляж, про мацестинські мінеральні ванни, про Кисловодськ, про дорожнечу на кімнати. Називали фантастичні ціни. Цифри лякали своєю надмірністю.

Вона спочатку навіть трохи розгубилася; подумала про те, що, може, краще було б повернутись, бо це ж божевілья, нісенітниця платити таку ціну за кімнату, але він заспокоїв її. Він запропонував їй зняти одну кімнату. Вона спершу не зрозуміла, перепитала: "Щоб разом?"; на одну мить завагалась, але потім згодилась. В ній заговорила свідомість розважної й ощадної жінки-господині.

Було приємно подумати, що, повернувшись додому, вона зможе послатись на свою передбачливу ощадність.

Кімната, яку вони знайшли для себе в Кисловодську, була чудесна, велика й ясна, повна повітря й добре умебльована. До неї доводилося сходити дерев'яними сходинками. Просторий ганок-веранда заріс густим плотом дикого винограду. По середині невеликого, вибукуваного кам'яними плитами двору в круглому цементованому басейні бив угору, широко розкидаючи бризки, обкладений мушлями й туфом фонтан. В кутку кам'яного паркана пишався своєю густою кроною великий платан.

Горбатою косою вуличкою вони сходили вниз до парку. Вранці через день – чергова нарзанна ванна. Червоніє тіло, вкриваючись сріблом бульбочок. Тоді після ванни й короткого відпочинку – сніданок в парковому ресторані. Потім прогулка в гори.

Їй найбільше сподобалась ця гра в курортне лікування й курортну любов. Дні приходили й відходили, прості й легкі. Вони минали, як хмарки на полудневому небі.

Кожного дня вона міняла вбрання. Кожна нова сукня, одягнена вранці, приносила з собою враження життя, що починається знову.

Увесь свій час вони проводили разом. Вона рішуче настоювала на тому, щоб прогулки були невідмінно за маршрутом теренкуру, згідно з приписами лікаря. Щоденну свою прогулку вони починали завжди знизу від будинка курзалу, від стовпчика, що на ньому стояла цифра 0.

- При лікуванні, - казала вона, - найважливіша річ це точність. Певно дотримуватись режиму. Не повинно бути жадних відхилень від приписів лікаря.

Олені Петрівні ніхто б не міг закинути відсутність завбачливої тверезості. Ця чарівна й ніжна жінка була втіленням розсудливої пунктуальності.

Вони йшли доріжками по парку, в холодку дерев, вздовж муркотливого струмка. Стежками по кручі, порослій соснаком, сходили вгору. Кружляли над проваллями. Так доходили до "Храму повітря". З сірих пласких каменів вона боязко зазірала в широко

розкрити чашу долин. В ті дні, коли в неї не було ванни, відповідно до поради лікаря, вони йшли далі, ще вище. Але, ніколи не надуживаючи, щоб не перевтомитись і не виснажити серце, яке билось так лагідно в ясному супокі курортних днів.

Її приваблювали ці неквапливі прогулянки за раз назавжди усталеним маршрутом.

На них звертали увагу. Вона не раз могла вхопити кинуту навздогін фразу:

– Яка чудесна пара!

Так непомічені минули два тижні. І була шкода думати, що так само швидко, немов мимохідь, як помах крила ластівки, проминуть і ще два, останні тижні, і все скінчиться, ніби нічого цього не було, а колись приснився солодкий сон. Їй здавалось, що може життя наше – то лише хрумкі й несталі сні когось незнаного, що снить і в своїх снах бачить те, що ми сприймаємо за дійсність.

– Як ти думаєш з цього приводу, Боря?

– Анічого не думаю з цього приводу, – відповів він. – Я взагалі не думаю. Що з того, щоб думати? Я беру життя таким, яким воно є. Я не філософі

Поза сумнівом, філософ він не був. Вона не питала, хто він. Він не розпитував у неї, хто вона. Це, з одного боку, трохи дратувало її, бо могло здатися, що він цікавиться нею менше, ніж того вона хотіла б, але з другого боку, їй дуже подобалася ця його завбаглива, майже церемонна стриманість. В майбутньому це могло б урятувати її од ускладнень, які не завжди можна передбачити наперед. Зустрічались – розійшлись.

Олена Петрівна не любила ускладнень, Вона ніколи нічого не ускладняла ні в власних своїх почуттях, ні у взаєминах своїх з людьми. "Льоля", "Боря". Чи не було цього цілком досить?

Якнайбільше їй імпонувала в ньому прекрасна білизна, яку він носив, і та колекція краваток, що її він мав із собою. Можливо, гарна білизна – найважливіша справа в коханні! Я знаю одну жінку, яка непохитно певна була, що чоловік її не зраджує, бо, виходячи з дому, він не одягав нової сорочки.

Розуміється, він не був філософ, про це не могло бути мови, але він був джентлмен. Людина вишуканої, майже бездоганної шпяхетности. Щирий, щедрий, дуже чемний і дуже милий, без жадних слабкостей які доводилося б пробачувати. Висококультурна людина!

Він ставився до неї з великою уважністю. Одного разу вони ходили за місто на тубільний базар, куди на осликах приїздили горці в темних бешметах і великих овчинних, шерстю назовні, папах. Він вибрав для неї дорогу в'язану шерстяну хустку, яку вже давно їй хотілось мати, і подарував їй. Вона дуже пишалась з цього коштовного подарунка.

Але одного дня сталося так, що він сказав їй:

– Льолю, сьогодні ти піди гуляти без мене. Ти пробач, але мені просто хотілося б полежати, помріяти, курячи цигарку. Помріяти про тебе й про твою любов. Мрію про любов я ціню не менше, як і саму любов. Мені іноді здається, що мені слід почати писати вірші! Я полежу, і тоді може вийду на якусь часинку, піду до перукарні

поголитись. А ти йди. Тільки з умовою, як завжди, за маршрутом. Згода?

- Згода!

- Диви! Бо може в ще вийду тобі назустріч!

... Коли вона повернулася з прогулки додому. На столі біліла бльокнотна записка:

"Дякую за все. Привіт! Твій назавжди Борис!"

Покрутила папірець в руках. Оглянула, не розуміючи, кімнату. І тоді переконалася відразу: жадної валізи на шафі, ані під ліжком. Спочатку не збагнула, а тоді заплакала. Була шкода валіз, нових суконь, пошитих навмисне перед курортом, кохання, подарованої хустки, того, що до кінця місяця не доведеться більше ходити вдвох по теренкуру до "Храму повітря" й міняти кожного дня вбрання. Було ясно: подорож, перебування на курорті були зіпсовані остаточно.

Одкрила торбинку. В портмоне було пише кілька карбованців, в кожному разі цілком досить, щоб послати додому чоловікові телеграму:

- Вишли негайно тисячу мене обікрали Льоля.

У неї була легка, лагідна й проста натура. Було шкода всього, але... Найбільше вона любила ясність.

Господині вона сказала:

- Бориса викликали в службових справах, а я лишатимусь до кінця місяця. Щоб мені не було важко вертати, він узяв речі з собою. - Після маленької павзи вона додала:

- З ним я попрощалась на двірці.

Респектабельність насамперед. Вона тішила себе:

- При лікуванні найважливіше дотримуватись приписів лікаря й не хвилюватись. Нічого не слід брати близько до серця. Для пацієнта з хворим серцем це найголовніше.

Як і давніше, вона ходила гуляти за маршрутом теренкуру з позначкою zero. Заходила до телеграфа.

***

Євграф Степанович, тягнув величеньку валізу, й йому було важко. За ним ішов носій, навантажений речами.

Побачивши в дворі на сходинках ганку літню жінку, він поставив валізу на землю й спитав:

- Пробачте, будь ласка! Але чи ви не скажете мені, де тут мешкає громадянка Цюхова?

- Тут, - сказала господиня, - але її зараз немає вдома. Вона вийшла.

- Це нічого! Ви покажіть мені її кімнату, Я її чоловік!

- Чоловік? - недовірливо подивилась на нього жінка: - Її чоловік уже кілька днів як виїхав. Його викликали телеграмою в службових справах. Він дуже відповідальний!

- Який такий чоловік? - не зрозумів спочатку Євграф Степанович і, не розуміючи, густо почервонів: - Як це відповідальний?

- Ну, чоловік як чоловік. Її чоловік, з яким вона приїхала й оселилась тут. А відповідальний, бо такий відповідальний службовець!.. Може, директор тресту чи хто, я знаю?!

- А цей чоловік, - не без цікавості допитувався Євграф Степанович, - поїхав і взяв з собою всі валізи з її речами?

- Певно! - охоче ствердила господиня.

Євграф Степанович витяг з кишені хустку й витер спітнілого лоба. Було гаряче, й він ніс від двірця важку валізу.

- Ви дозволите, я хотів би написати кілька слів.

Він узяв блокнота, вічне перо й присів боком на край цементованого басейну. Написану записочку, згорнувши, простягнув господині:

- Не відмовте в люб'язності, коли Олена Петрівна повернеться додому, передайте їй цього листа.

Олена Петрівна прийшла легка й безтурботно ясна. Вона наспівувала.

Господиня передала їй залишену записку.

- Мені? - спитала Олена Петрівна. - Від кого?

Забилося серце, з'явилась сподіванка: а що коли це від Бориса?.. Вона розгорнула папірця. Пробігла очима. Не пізнала підпису й не зрозуміла. Тоді перечитала ще раз вдруге!

"Люб'язна Олено Петрівно! Щасливий написати Вам ці кілька слів. Одержана від Вас телеграма мене дуже збентежила, і я, стурбований, поспішив узяти відпустку й негайно особисто виїхав до Кисловодська, щоб на місці залагодити справу, що, при вашому хворому серці, могла прикро відбитися на вашому здоров'ї, якщо, відповідно до надісланої телеграми, Вас тут обікрали. Приїхавши і вже тут будучи на місці, я випадково, але, з цілком певних джерел, довідався, що громадянин, якого Ви тут перед особою вашої господині, жінки літньої й поважної, на слова якої я можу цілком покластися, назвали своїм чоловіком, що він, цей громадянин, кілька днів перед цим виїхав звідсіля з вашими речами, що збігається цілком з терміном вашої телеграми... Вельмишановна Олено Петрівно! З огляду на сказане, я не вважаю за потрібне Вам щось закидати, і це було б тепер навіть у такому становищі з мого боку смішно, але я сподіваюсь, що Ви не турбуватиметесь, за таких обставин, повертатися до мене. З повагою Євграф!.."